

Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (pirmā palāta)

2024. gada 14. maijā *

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Tiesiskā sadarbība krimināllietās – Direktīva 2013/48/ES – Tiesības uz advokāta palīdzību kriminālprocesā – 3. panta 6. punkta b) apakšpunkts – Pagaidu atkāpe no tiesībām uz advokāta palīdzību ārkārtas apstākļos – 9. pants – Atteikšanās no advokāta klātbūtnes vai palīdzības – Nosacījumi – 12. panta 2. punkts – Tiesību uz aizstāvību un procesa taisnīguma ievērošana – Pierādījumu pieļaujamība – Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pants – Aizdomās turētā analfabēta rakstveida atteikšanās no tiesībām uz advokāta palīdzību – Atteikšanās no šīm tiesībām iespējamo seku paskaidrojuma neesamība – Ietekme uz turpmākām izmeklēšanas darbībām – Lēmums par atbilstošu drošības līdzekli – Pārkāpjot tiesības uz advokāta palīdzību iegūtu pierādījumu vērtējums

Lietā C-15/24 PPU [*Stachev*]ⁱ

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Sofiyski gradski sad* (Sofijas pilsētas tiesa, Bulgārija) iesniegusi ar 2024. gada 11. janvāra lēmumu un kas Tiesā reģistrēts 2024. gada 11. janvārī, kriminālprocesā pret

CH,

piedaloties

Sofiyska rayonna prokuratura,

TIESA (pirmā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs A. Arabadžijevs [*A. Arabadjiev*], tiesneši T. fon Danvics [*T. von Danwitz*], P. Dž. Švirebs [*P. G. Xuereb*], A. Kumins [*A. Kumin*] (referents) un I. Ziemele,

ģenerālvokāts: E. M. Kolins [*A. M. Collins*],

sekretāre: R. Stefanova-Kamiševa [*R. Stefanova-Kamisheva*], administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2024. gada 11. marta tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko snieguši:

– CH vārdā – *I. R. Stoyanov, advokat,*

* Tiesvedības valoda – bulgāru.

ⁱ . Šīs lietas nosaukums ir izdomāts. Tas neatbilst neviena lietas dalībnieka reālajam personvārdam vai nosaukumam.

– Eiropas Komisijas vārdā – *J. Vondung* un *I. Zaloguin*, pārstāvji,
noklausījusies ģenerālvokāta secinājumus 2024. gada 11. aprīļa tiesas sēdē,
pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2013/48/ES (2013. gada 22. oktobris) par tiesībām uz advokāta palīdzību kriminālprocesā un Eiropas apcietināšanas ordera procesā, par tiesībām uz to, ka pēc brīvības atņemšanas informē trešo personu, un par tiesībām, kamēr atņemta brīvība, sazināties ar trešām personām un konsulārajām iestādēm (OV 2013, L 294, 1. lpp.), 3. panta 6. punkta b) apakšpunktu, 9. panta 1. punkta a) un b) apakšpunktu un 12. panta 2. punktu, kā arī Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – “Harta”) 47. panta pirmo un otro daļu.
- 2 Šis lūgums ir iesniegts saistībā ar kriminālprocesu, kas uzsākts pret CH, Bulgārijas pilsoni, kuram tiek inkriminēta divu laupīšanu izdarīšana.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

- 3 Direktīvas 2013/48 39., 40. un 50.–53. apsvērumā ir teikts:
“(39) Aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem būtu jāvar atteikties no saskaņā ar šo direktīvu piešķirtām tiesībām ar noteikumu, ka viņiem ir sniegta informācija par attiecīgo tiesību saturu un iespējamām sekām, ko rada atteikšanās no šīm tiesībām. Sniedzot šādu informāciju, būtu jāņem vērā attiecīgo aizdomās turēto vai apsūdzēto īpašie apstākļi, tostarp viņu vecums un garīgais un fiziskais stāvoklis.
(40) Atteikšanās no tiesībām un apstākļi, kuros tā pausta, būtu jāprotokolē, izmantojot attiecīgās dalībvalsts tiesību aktos paredzēto protokolēšanas procedūru. [..]
[..]
(50) Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka, izvērtējot liecības, ko sniedzis aizdomās turētais vai apsūdzētais, vai pierādījumus, kas iegūti, pārkāpjot viņu tiesības uz advokātu, vai gadījumos, kad saskaņā ar šo direktīvu tikusi atļauta atkāpe no šīm tiesībām, ir ievērotas tiesības uz aizstāvību un procesa taisnīgums. Šajā ziņā būtu jāievēro Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra, kura noteikusi, ka tiesībām uz aizstāvību principā tiek nodarīts nelabojams aizskārums gadījumos, ja notiesāšanai izmanto vainu apliecināšanas liecības, kas policijas veiktās nopratināšanas laikā sniegtas bez advokāta palīdzības saņemšanas. Tam nebūtu jāskar izteikumu izmantošana citiem nolūkiem, kas atļauti saskaņā ar valsts tiesību aktiem, piemēram, ja nepieciešams veikt steidzamas izmeklēšanas darbības, lai novērstu citu pārkāpumu izdarīšanu vai smagas negatīvas sekas kādai personai vai attiecībā uz steidzamu nepieciešamību novērst ievērojama apdraudējuma nodarīšanu kriminālprocesam, ja advokāta palīdzības saņemšana vai izmeklēšanas aizkavēšana radītu

nelabojamu kaitējumu notiekošajai smaga nozieguma izmeklēšanai. Turklāt tam nebūtu jāskar valstu noteikumi vai sistēmas attiecībā uz pierādījumu pieņemamību un nebūtu jāliedz dalībvalstīm paturēt spēkā sistēmu, kurā tiesā vai tiesnesim var iesniegt visus esošos pierādījumus bez nekādas atsevišķas vai iepriekšējas šādu pierādījumu pieņemamības izvērtēšanas.

- (51) Taisnīgas tiesas spriešanas pamatā ir pienākums rūpīgi izturēties pret aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem, kas ir potenciāli sliktākā situācijā. Tāpēc kriminālvajāšanas, tiesību aizsardzības un tiesu iestādēm būtu jāsekmē šādu personu spējas efektīvi īstenot šajā direktīvā paredzētās tiesības, piemēram, ņemot vērā jebkādu potenciālu neaizsargātību, kas ietekmē to spēju īstenot tiesības uz advokāta palīdzību un uz to, ka pēc brīvības atņemšanas informē trešo personu, un veicot atbilstošus pasākumus, lai garantētu šo tiesību īstenošanu.
- (52) Šajā direktīvā tiek ievērotas pamattiesības un pamatprincipi, kas atzīti hartā, tostarp spīdzināšanas un necilvēcīgas un pazemojošas izturēšanās aizliegums, tiesības uz brīvību un drošību, privātās un ģimenes dzīves neaizskaramība, tiesības uz personas neaizskaramību, bērnu tiesības, personu ar invaliditāti integrācija, tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību un tiesības uz taisnīgu tiesu, nevainīguma prezumpcija un tiesības uz aizstāvību. Šī direktīva būtu jāīsteno saskaņā ar minētajām tiesībām un principiem.
- (53) Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka šīs direktīvas noteikumi tad, kad tie atbilst [1950. gada 4. novembrī Romā parakstītajā Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā] garantētajām tiesībām, tiek īstenoti saskaņā ar [šīs konvencijas] noteikumiem, kā tie iztulkoti Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrā.”

4 Šīs direktīvas 1. pantā “Priekšmets” ir paredzēts:

“Šī direktīva paredz minimālus noteikumus par aizdomās turēto un apsūdzēto kriminālprocesā un personu, par kurām ir uzsākts process [..], tiesībām uz advokāta palīdzību [..].”

5 Minētās direktīvas 2. pantā “Darbības joma” ir noteikts:

“1. Šo direktīvu piemēro aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem kriminālprocesā no brīža, kad dalībvalsts kompetentās iestādes ar oficiālu paziņojumu vai citādi ir viņiem darījušas zināmu, ka viņi tiek turēti aizdomās vai ir apsūdzēti par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, neatkarīgi no tā, vai viņiem ir atņemta brīvība. To piemēro līdz procesa noslēgumam, ar ko saprot galīgu jautājuma izšķiršanu par to, vai aizdomās turētais vai apsūdzētais ir izdarījis noziedzīgo nodarījumu, tostarp attiecīgajā gadījumā notiesāšanu un pārsūdzībā pieņemto lēmumu.

[..]

4. [..]

Katrā ziņā šo direktīvu pilnībā piemēro tad, ja aizdomās turētajam vai apsūdzētajam ir atņemta brīvība, neatkarīgi no kriminālprocesa stadijas.”

6 Direktīvas 2013/48 3. pants “Tiesības uz advokāta palīdzību kriminālprocesā” ir formulēts šādi:

“1. Dalībvalstis nodrošina, ka aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem ir tiesības uz advokāta palīdzību tādā laikā un tādā veidā, lai attiecīgās personas varētu praktiski un efektīvi īstenot savas tiesības uz aizstāvību.

2. Aizdomās turētie vai apsūdzētie var saņemt advokāta palīdzību bez nepamatotas kavēšanās. Katrā ziņā aizdomās turētie vai apsūdzētie var saņemt advokāta palīdzību no jebkura šāda agrākā brīža:

a) pirms viņus nopratina policija vai cita tiesību aizsardzības vai tiesu iestāde;

[..]

c) bez nepamatotas kavēšanās pēc brīvības atņemšanas;

[..]

3. Tiesības uz advokāta palīdzību ietver to, ka:

a) dalībvalstis nodrošina, ka aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem ir tiesības privāti tikties un sazināties ar advokātu, kas viņu pārstāv, tostarp pirms policijas vai citas tiesību aizsardzības vai tiesu iestādes veiktas nopratināšanas;

b) dalībvalstis nodrošina, ka aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem ir tiesības uz advokāta klātbūtni un efektīvu līdzdalību, kad viņus nopratina. [..]

c) dalībvalstis nodrošina, ka aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem kā minimums ir tiesības uz sava advokāta klātbūtni šādās izmeklēšanas vai pierādījumu vākšanas darbībās, ja minētās darbības ir paredzētas valsts tiesību aktos un ja aizdomās turētajam vai apsūdzētajam ir jāpiedalās vai ir ļauts piedalīties attiecīgajā darbībā:

- i) uzrādīšana atpazīšanai;
- ii) konfrontācija;
- iii) nozieguma vietas rekonstrukcija.

[..]

6. Ārkārtas apstākļos un tikai pirmstiesas stadijā dalībvalstis var uz laiku atkāpties no 3. punktā paredzēto tiesību piemērošanas, ciktāl tas ir pamatoti, ņemot vērā lietas konkrētos apstākļus, pamatojoties uz vienu vai vairākiem šādiem pārliecinošiem iemesliem:

a) ja pastāv steidzama nepieciešamība novērst smagas negatīvas sekas kādas personas dzīvībai, brīvībai vai fiziskajai neaizskaramībai;

b) ja ir absolūti nepieciešama izmeklēšanas iestāžu tūlītēja rīcība, lai novērstu ievērojama apdraudējuma nodarīšanu kriminālprocesam.”

7. Saskaņā ar šīs direktīvas 9. pantu “Atteikšanās no tiesībām”:

“1. Neskarot valsts tiesību aktus, kuros prasīta advokāta obligāta klātbūtne vai palīdzība, dalībvalstis nodrošina, ka attiecībā uz jebkuru atteikšanos no tiesībām, kas minētas 3. un 10. pantā:

a) aizdomās turētajam vai apsūdzētajam vienkāršā un saprotamā valodā, mutiski vai rakstiski ir sniegta skaidra un pietiekama informācija par attiecīgo tiesību saturu un iespējamām sekām, ja no tām atsakās; un

b) atteikšanās tiek pausta brīvprātīgi un nepārprotami.

2. Atteikšanos no tiesībām, ko var paust rakstiski vai mutiski, kā arī apstākļus, kuros tā pausta, fiksē, izmantojot protokolešanas procedūru saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts tiesību aktiem.

3. Dalībvalstis nodrošina, ka aizdomās turētie vai apsūdzētie atteikšanos var vēlāk jebkurā kriminālprocesa brīdī atsaukt un ka viņi ir informēti par minēto iespēju. Šāds atsaukums stājas spēkā no brīža, kad tas ir izdarīts.”

8 Minētās direktīvas 12. panta “Tiesību aizsardzības līdzekļi” 2. punktā ir noteikts:

“Neskarot valstu noteikumus un sistēmas attiecībā uz pierādījumu pieņemamību, dalībvalstis nodrošina, ka kriminālprocesā, izvērtējot liecības, ko snieguši aizdomās turētie vai apsūdzētie, vai pierādījumus, kas iegūti, pārkāpjot to tiesības uz advokātu, vai gadījumos, kad saskaņā ar 3. panta 6. punktu tikusi atļauta atkāpe no šīm tiesībām, tiek ievērotas tiesības uz aizstāvību un procesa taisnīgums.”

9 Direktīvas 2013/48 13. pantā “Neaizsargātas personas” ir paredzēts:

“Dalībvalstis nodrošina, ka šīs direktīvas piemērošanā tiek ņemtas vērā neaizsargātu aizdomās turēto un neaizsargātu apsūdzēto īpašās vajadzības.”

Bulgārijas tiesības

Bulgārijas Konstitūcija

10 Saskaņā ar *Konstitutsia na Republika Bulgaria* (Bulgārijas Republikas Konstitūcija, turpmāk tekstā – “Bulgārijas Konstitūcija”) 30. panta 4. punktu:

“Ikvienai personai ir tiesības uz advokāta aizstāvību no aizturēšanas vai apsūdzības celšanas brīža.”

Likums par Iekšlietu ministriju

11 *Zakon za ministerstvoto na vatrešnrite raboti* (Likums par Iekšlietu ministriju, 2014. gada 27. jūnija DV Nr. 53), redakcijā, kas piemērojama pamatlīetas faktiem, 72. pants ir formulēts šādi:

“(1) Policijas iestādes var aizturēt personu:

1. attiecībā uz kuru ir pierādījumi, ka šī persona ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu;

[..]

(5) Personai ir tiesības uz aizstāvi no tās aizturēšanas brīža, turklāt aizturētā persona ir jāinformē arī par to, ka tā drīkst no aizstāvja atteikties, kā arī par šādas rīcības sekām, tāpat arī par tiesībām klusēt, ja aizturēšana ir notikusi uz 1. punkta 1. apakšpunkta pamata.”

12 Šī likuma 74. pantā ir paredzēts:

“(1) Attiecībā uz personām, kuras minētas 72. panta 1. punktā, izdod rakstveida aizturēšanas protokolu.

(2) 1. punktā minētajā aizturēšanas protokolā norāda:

1. policijas darbinieka, kas sagatavojis aizturēšanas protokolu, vārdu, amatu un dienesta vietu;

2. aizturēšanas faktiskos un juridiskos iemeslus;

3. aizturētās personas identifikācijas datus;

4. aizturēšanas datumu un laiku;

5. 73. pantā minētās personas tiesību ierobežojumu;

6. šīs personas tiesības:

a) apstrīdēt tiesā aizturēšanas tiesiskumu;

b) uz aizstāvi – no aizturēšanas brīža;

[..]

(3) Aizturētā persona aizpilda paziņojumu par to, ka ir informēta par savām tiesībām un ka vēlas vai nevēlas izmantot 2. punkta 6. apakšpunkta b)–f) punktā minētās tiesības. Aizturēšanas protokolu paraksta policijas iestāde un aizturētā persona.

(4) Ja aizturētā persona atsakās parakstīt aizturēšanas protokolu vai nav spējīga to izdarīt, to ar parakstu apliecina viens liecinieks.”

NPK

13 *Nakazatelno-protsesualen kodeks* (Kriminālprocesa kodekss, 2005. gada 28. oktobra DV Nr. 86), redakcijā, kas piemērojama pamatlīetas faktiem (turpmāk tekstā – “*NPK*”), 94. pantā ir paredzēts:

“(1) Advokāta piedalīšanās kriminālprocesā ir obligāta, ja:

[..]

6. [..] apsūdzētais ir aizturēts.”

14 Saskaņā ar *NPK* 96. panta 1. punktu:

“Apsūdzētais var atteikties no advokāta jebkurā tiesvedības brīdī, izņemot 94. panta 1. punkta 1.–3. un 6. apakšpunktā norādītajos gadījumos. Apsūdzētajam tiek izskaidrotas atteikšanās no advokāta aizstāvības sekas.”

15 *NPK* 97. pants ir formulēts šādi:

“(1) Advokāts var piedalīties kriminālprocesā sākot no brīža, kad persona ir aizturēta, vai no brīža, kad tā ir atzīta par aizdomās turēto.

(2) Iestādei, kurā notiek izmeklēšana, ir jāinformē apsūdzētais par tā tiesībām uz advokātu un jāļauj tam nekavējoties sazināties ar advokātu. Šī iestāde nevar veikt izmeklēšanas darbību vai pieņemt procesuālu dokumentu ar apsūdzētā piedalīšanos, ja tā nav izpildījusi minēto pienākumu.”

16 *NPK* 248. pantā ir paredzēts:

“(1) Pirmstiesas sēdē tika izskatīti šādi jautājumi:

[..]

3. vai pirmstiesas procesā nav pieļauts novēršams būtisks procesuāls pārkāpums, kas ierobežotu apsūdzētā, cietušā vai tā mantinieku procesuālās tiesības;

[..]

5. lietas izskatīšana slēgtā sēdē, tiesneša vai tiesas piesēdētāja iecelšana, advokāta, eksperta, tulka, zīmju valodas tulka iecelšana un tiesas dokumentu par pierādījumu savākšanu izpilde ar deleģējumu;

6. veiktie procesuālie piespiedu pasākumi;

7. pieprasījumi savākt jaunus pierādījumus;

8. tiesas sēdes laika un uz to uzaicināmo personu noteikšana.”

17 *NPK* 270. panta 1. punktā ir noteikts:

“Jautājumu par drošības līdzekļa grozīšanu var uzdot jebkurā tiesvedības brīdī. Apstākļu maiņas gadījumā tajā pašā tiesā var iesniegt jaunu pieteikumu saistībā ar drošības līdzekli.”

Tiesvedība pamatlietā un prejudiciālie jautājumi

18 2022. gada 16. decembrī Bulgārijas policija aizturēja CH, lai izmeklētu viņa iesaistīšanos laupīšanā. Tajā pašā dienā viņš parakstīja rakstveida paziņojumu, kurā norādīts, ka viņš nevēlas, lai viņu aizstāvētu nedz paša izvēlēts advokāts uz sava rēķina, nedz arī norīkots advokāts.

19 Atbilstoši iesniedzējtiesas sniegtajām norādēm atteikšanās no advokāta aizstāvības sekas CH, kurš nav ieguvis pamatizglītību un nepārvalda bulgāru rakstu valodu, tomēr nav izskaidrotas. Turklāt paziņojumā esot ietverta prasība, ka gadījumā, ja apcietinātā persona ir analfabēts vai nespēj pati aizpildīt šo paziņojumu, tas ir jāizpilda policijas darbiniekam un gribas izteikumi šai personai ir jāsniedz liecinieka klātbūtnē, kurš apliecina to patiesumu ar savu parakstu. Taču šajā gadījumā minētajā paziņojumā neesot nedz policijas iestādes, nedz liecinieka paraksta.

- 20 CH uzreiz pēc aizturēšanas, kad policijas iestāde viņu nopratināja liecinieka statusā, atzina, ka ir piedalījies laupīšanas izdarīšanā. Atbilstoši nolēmumam CH, protams, tika informēts par savām tiesībām – ka viņam nav sevi jāapsūdz noziedzīga nodarījuma izdarīšanā un ka viņš var atteikties liecināt. Tomēr šī uzklaušīšana esot notikusi bez advokāta klātbūtnes. Tāpat advokāta nepiedalīšanās izrietot arī no protokoliem, kuros ir dokumentētas citas 2022. gada 16. un 17. decembrī veiktās izmeklēšanas darbības, tādas kā rekonstrukcija, kratīšana mājoklī, kurā dzīvo CH, divas aizdomās turēto uzrādīšanas atpazīšanai un CH pārmeklēšana. Šo izmeklēšanas darbību laikā tika iegūti pierādījumi.
- 21 2022. gada 17. decembrī prokuratūra izdeva rīkojumu CH apsūdzībai laupīšanā. Tādējādi tajā pašā dienā Sofijas (Bulgārija) advokātu kolēģijas loceklis tika oficiāli iecelts par CH advokātu. Turklāt apsūdzība tika darīta zināma CH, kā arī viņa advokātam.
- 22 Pēc tam *Sofiyski rayonen sad* (Sofijas rajona tiesa, Bulgārija), kas šajā lietā ir iesniedzējtiesa, ar 2022. gada 19. decembra rīkojumu apmierināja prokuratūras lūgumu piemērot CH apcietinājumu.
- 23 Ar 2023. gada 13. jūnija rīkojumu šī tiesa noraidīja CH lūgumu grozīt šo drošības līdzekli.
- 24 2023. gada 26. jūlijā prokuratūra izdeva rīkojumu CH apsūdzībai arī citā laupīšanā.
- 25 Pēc CH turpmākā pieteikuma izvērtēt jautājumu par atbilstošu drošības pasākumu *Sofiyski rayonen sad* (Sofijas rajona tiesa) ar 2023. gada 18. augusta rīkojumu nolēma piemērot vieglāku pasākumu, proti, CH pienākumu regulāri parakstīties savas uzturēšanās vietas policijas iestāžu reģistrā.
- 26 Šajā ziņā šī tiesa uzskatīja, ka CH tiesības uz advokāta aizstāvību, kas paredzētas Bulgārijas Konstitūcijas 30. panta 4. punktā, radās viņa apcietināšanas brīdī. Šo tiesību īstenošanu tiesībsargājošās iestādes neesot garantējušas. Lai gan CH pēc savas aizturēšanas iesniedza paziņojumu, neesot iespējams neapstrīdami secināt, ka CH bija izdarījis tīšu un apzinātu izvēli. Šādos apstākļos nevienu no izmeklēšanas darbībām, kas veiktas pēc CH aizturēšanas un pirms apsūdzības izvirzīšanas viņam, nevarot izmantot CH kriminālatbildības vērtēšanā.
- 27 Ar 2023. gada 7. septembra rīkojumu *Sofiyski gradski sad* (Sofijas pilsētas tiesa, Bulgārija) atcēla *Sofiyski rayonen sad* (Sofijas rajona tiesa) 2023. gada 18. augusta rīkojumu un atstāja spēkā CH piemēroto drošības līdzekli – apcietinājumu.
- 28 2023. gada 2. oktobrī iesniedzējtiesa no jauna lēma par drošības pasākumu un grozīja to, nosakot CH pienākumu regulāri parakstīties savas uzturēšanās vietas policijas iestāžu reģistrā. Pēc prokuratūras celtās prasības ar 2023. gada 7. novembra rīkojumu *Sofiyski gradski sad* (Sofijas pilsētas tiesa) atcēla 2023. gada 2. oktobrī noteikto pasākumu un apstiprināja attiecībā uz CH piemēroto apcietinājuma drošības līdzekli.
- 29 Iesniedzējtiesa precizē, ka tajā izskatāmās tiesvedības priekšmets ir CH iesaistīšanās noziedzīgajā nodarījumā, par kuru viņš ir saukts pie kriminālatbildības, pārbaude un ka tai savā galīgajā nolēmumā ir jālemj par CH vainu.
- 30 Šajā ziņā esot jāpārbauda, vai šajā gadījumā par izmeklēšanas procedūru atbildīgās iestādes ir nodrošinājušas CH tiesības uz advokāta palīdzību aizturēšanas laikā un pirms apsūdzības izvirzīšanas. Tā kā šīs tiesības izriet no Direktīvas 2013/48, iesniedzējtiesa atsaucas, pirmām

- kārtām, uz šīs direktīvas 12. panta 2. punktu, no kura izriet, ka kriminālprocesā, izvērtējot liecības, ko snieguši aizdomās turētie vai apsūdzētie, vai pierādījumus, kas iegūti, pārkāpjot to tiesības uz advokātu, ir jāievēro tiesības uz aizstāvību un procesa taisnīgums.
- 31 Iesniedzējtiesa uzskata, ka šī tiesību norma ir piemērojama ne tikai tad, kad tiek pieņemts galīgais nolēmums par apsūdzētās personas vainu, bet arī tad, kad tiek noteikts drošības līdzeklis, kas jāpiemēro šai personai. Taču 2023. gada 7. septembra rīkojumā *Sofijski gradski sad* (Sofijas pilsētas tiesa) esot izslēgusi iesniedzējtiesas iespēju izvērtēt, vai šajā gadījumā pierādījumi ir iegūti, pārkāpjot CH tiesības uz advokāta palīdzību.
- 32 Šādos apstākļos iesniedzējtiesa vispirms vēlas noskaidrot, vai ar Direktīvas 2013/48 12. panta 2. punktu ir saderīgs valsts tiesiskais regulējums un judikatūra, saskaņā ar kuriem tiesai, kas pārbauda, cik lielā mērā apsūdzētais ir iesaistīts viņam inkriminētajā noziedzīgajā nodarījumā, lai veiktu vai izpildītu atbilstošu drošības līdzekli, ir liegta iespēja izvērtēt, vai pierādījumi ir iegūti, pārkāpjot šī apsūdzētā tiesības uz advokāta palīdzību.
- 33 Turpinājumā, lai pārbaudītu *Sofijski gradski sad* (Sofijas pilsētas tiesa) nostājas pamatotību, iesniedzējtiesa jautā, vai prasība ievērot tiesības uz aizstāvību un procesa taisnīgumu Direktīvas 2013/48 12. panta 2. punkta izpratnē ir ievērota, ja tiesa, kas izskata jautājumu par drošības līdzekļa atbilstību, lai veidotu savu iekšējo pārliecību, izmanto pierādījumus, kas iegūti, pārkāpjot šajā direktīvā paredzētās prasības.
- 34 Visbeidzot, joprojām attiecībā uz *Sofijski gradski sad* (Sofijas pilsētas tiesa) 2023. gada 7. septembra rīkojumu iesniedzējtiesa piebilst, ka, ņemot vērā, ka šajā rīkojumā tai tiek pārņemts objektivitātes trūkums, rodas jautājums, vai pierādījumu, kurus tiesa ieguvusi, pārkāpjot Direktīvu 2013/48, izslēgšana, izvērtējot jautājumu par drošības līdzekļa atbilstību, lai gan augstākas instances tiesa ir sniegusi pretējus norādījumus, negatīvi ietekmē tiesvedības taisnīguma prasības un rada šaubas par šīs tiesas objektivitāti.
- 35 Otrām kārtām, iesniedzējtiesa paskaidro, ka *Sofijski gradski sad* (Sofijas pilsētas tiesa) 2023. gada 7. novembra rīkojumā uzskatīja, ka, ņemot vērā šīs lietas īpašos apstākļus, ir piemērojams Direktīvas 2013/48 3. panta 6. punkta b) apakšpunkts, kurā paredzēta iespēja ārkārtas apstākļos uz laiku atkāpties no tiesībām uz advokāta palīdzību. Iesniedzējtiesa precizē, ka tās ieskatā šī tiesību norma Bulgārijas tiesību aktos nav tikusi tieši ieviesta, jo tā acīmredzami nav saderīga ar Bulgārijas Konstitūcijas 30. panta 4. punktu, kurā paredzēts, ka tiesības uz advokāta aizstāvību rodas brīdī, kad persona tiek aizturēta vai apsūdzēta. Tādējādi rodies jautājums, vai šim 3. panta 6. punkta b) apakšpunktam ir tieša iedarbība.
- 36 Trešām kārtām, iesniedzējtiesa uzsver, ka *Sofijski gradski sad* (Sofijas pilsētas tiesa) 2023. gada 7. septembra rīkojumā ir norādījusi, ka, pat ja CH aizturēšanas laikā nav saņēmis advokāta palīdzību, ar viņa dalību vai bez tās veiktās darbības līdz brīdim, kad viņam tika izvirzīta apsūdzība, nešķietot prettiesiskas un nezaudējot savu pierādījuma spēku. Šajā kontekstā iesniedzējtiesa jautā, vai Direktīvas 2013/48 9. panta 1. punkta a) un b) apakšpunktā, lasot tos kopsakarā ar šīs direktīvas 39. apsvērumu, paredzētās garantijas ir ievērotas gadījumā, ja aizdomās turētais, kas ir analfabēts, rakstveidā atsakās no savām tiesībām uz advokāta palīdzību, ja šādas atteikšanās sekas viņam nav izskaidrotas, un pēc tam apgalvo, ka viņš nebija informēts par viņa parakstītā dokumenta saturu aizturēšanas brīdī.

- 37 Ceturtām kārtām un visbeidzot, iesniedzējtiesa precizē, ka saskaņā ar valsts tiesību aktiem, kā tos ir interpretējusi *Varhoven kasatsionen sad* (Augstākā kasācijas tiesa, Bulgārija), sākotnējā atteikšanās no tiesībām uz advokāta aizstāvību, par ko paziņojusi aizturētā persona, attiecas arī uz visām citām izmeklēšanas darbībām, kurās ir iesaistīta šī persona pirms apsūdzības celšanas. Tādējādi šajā gadījumā par izmeklēšanu atbildīgās iestādes esot veikušas vairākas izmeklēšanas darbības ar CH piedalīšanos pēc viņa aizturēšanas, taču bez advokāta. Šajā kontekstā esot jāpārbauda, vai aizdomās turētā atteikšanās aizturēšanas brīdī no savām tiesībām uz advokāta aizstāvību izslēdz šo iestāžu pienākumu paskaidrot aizdomās turētajai personai tiesības uz advokāta palīdzību un iespējamās atteikšanās sekas tieši pirms jebkādas turpmākas izmeklēšanas darbības, kurās piedalās minētais aizdomās turētais.
- 38 Šajos apstākļos *Sofiyski rayonen sad* (Sofijas rajona tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:
- “1) Vai ar [Direktīvas 2013/48] 12. panta 2. punktu, kas lasīts kopsakarā ar Hartas 47. panta pirmo daļu, ir saderīgi tas, ka, pamatojoties uz valsts tiesību aktiem un judikatūru, tiesai – kas izskata jautājumu par to, vai pastāv pamatotas aizdomas par apsūdzētā līdzdalību viņam inkriminētajā noziedzīgajā nodarījumā –, kad tā lemj par atbilstoša drošības līdzekļa noteikšanu vai izpildi, ir liegta iespēja izvērtēt, vai pierādījumi ir iegūti, pārkāpjot apsūdzētā tiesības uz advokāta palīdzību saskaņā ar šo direktīvu, kamēr [minētajam] apsūdzētajam bija aizdomās turētā statuss un policijas iestādes ierobežoja viņa tiesības brīvi pārvietoties?
 - 2) Vai ir ievērota prasība nodrošināt tiesības uz aizstāvību un procesa taisnīgumu [Direktīvas 2013/48] 12. panta 2. punkta izpratnē, ja tiesa, kas izskata jautājumu par drošības līdzekļa piemērotību, veidojot savu iekšējo pārliecību, ņem vērā pierādījumus, kas iegūti, pārkāpjot šīs direktīvas prasības laikā, kamēr personai bija aizdomās turētā statuss un policijas iestādes ierobežoja tās tiesības brīvi pārvietoties?
 - 3) Vai tādu pierādījumu, kas iegūti, pārkāpjot [Direktīvu 2013/48], izslēgšana no tiesas puses, kura, neraugoties uz augstākas instances tiesas pretējiem norādījumiem, izskata jautājumu par drošības līdzekļa piemērotību, negatīvi ietekmē [Direktīvas 2013/48] 12. panta 2. punktā kopsakarā ar [Hartas] 47. panta pirmo un otro daļu noteiktās procesa taisnīguma prasības un rada šaubas par tiesas objektivitāti?
 - 4) Vai [Direktīvas 2013/48] 3. panta 6. punkta b) apakšpunktā paredzētajai iespējai ārkārtas apstākļos pirmstiesas stadijā uz laiku atkāpties no tiesību uz advokāta palīdzību piemērošanas, ja ir absolūti nepieciešama izmeklēšanas iestāžu tūlītēja rīcība, lai novērstu ievērojama apdraudējuma nodarīšanu kriminālprocesam, ir tieša [...] iedarbība attiecīgajā [Eiropas] Savienības dalībvalstī, ja šis noteikums nav transponēts šīs valsts tiesībās?
 - 5) Vai [Direktīvas 2013/48] 9. panta 1. punkta a) un b) apakšpunktā kopsakarā ar [šīs direktīvas] 39. apsvērumu paredzētās garantijas ir ievērotas, ja aizdomās turētais gan ir rakstveidā atteicies no tiesībām uz advokāta palīdzību, tomēr viņš ir analfabēts un nav saņēmis informāciju par atteikšanās iespējamajām sekām, un vēlāk tiesā apgalvo, ka laikā, kamēr policijas iestādes ierobežoja viņa tiesības brīvi pārvietoties, viņš nezināja, kāds ir viņa parakstītā dokumenta saturs?

- 6) Vai tas, ka aizdomās turētais aizturēšanas brīdī atsakās no advokāta palīdzības saskaņā ar [Direktīvas 2013/48] noteikumiem, atbrīvo valsts iestādes no pienākuma ikreiz tieši pirms katra turpmākā izmeklēšanas pasākuma veikšanas ar aizdomās turētā piedalīšanos informēt viņu par tiesībām uz advokāta palīdzību un par iespējamajām atteikšanās sekām?”

Par lūgumu piemērot steidzamības prejudiciālā nolēmuma tiesvedību

- 39 Iesniedzējtiesa šim lūgumam sniegt prejudiciālu nolēmumu ir lūgusi piemērot steidzamības prejudiciālā nolēmuma tiesvedību, kas ir paredzēta Eiropas Savienības Tiesas statūtu 23.a panta pirmajā daļā un Tiesas Reglamenta 107. pantā.
- 40 Šī lūguma pamatojumam minētā tiesa norāda, ka CH kopš 2022. gada 16. decembra ir piemērots apcietinājums.
- 41 Šajā saistībā jāatgādina, pirmām kārtām, ka šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par Direktīvas 2013/48, kas attiecas uz LESD trešās daļas V sadaļas par brīvības, drošības un tiesiskuma telpu, interpretāciju. Tādējādi attiecībā uz šo lūgumu var tikt piemērota steidzamības prejudiciālā nolēmuma tiesvedība.
- 42 Otrām kārtām, saistībā ar steidzamības nosacījumu ir jāuzsver, ka šis nosacījums it īpaši ir izpildīts, ja personai, uz kuru attiecas pamatlieta, šobrīd ir atņemta brīvība un ja tās paturēšana apcietinājumā ir atkarīga no pamatlietas atrisinājuma, precizējot, ka šīs personas situācija ir vērtējama tāda, kāda tā ir datumā, kad tiek izskatīts pieteikums par steidzamības tiesvedības piemērošanu lūgumam sniegt prejudiciālu nolēmumu (spriedums, 2022. gada 8. decembris, CJ (Lēmums par nodošanas atlikšanu saistībā ar kriminālvajāšanu), C-492/22 PPU, EU:C:2022:964, 46. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 43 Šajā gadījumā no iesniedzējtiesas aprakstītajiem faktiem izriet, ka CH faktiski ir atņemta brīvība kopš 2022. gada 19. decembra un ka datumā, kad tika izskatīts pieteikums par steidzamības tiesvedības piemērošanu lūgumam sniegt prejudiciālu nolēmumu, uz viņu šis nosacījums attiecās.
- 44 Turklāt iesniedzējtiesas uzdoto jautājumu mērķis it īpaši ir noskaidrot, vai Direktīvā 2013/48 paredzētās prasības ir ievērotas, ja CH pēc aizturēšanas ir atteicies no savām tiesībām uz advokāta palīdzību, kas atkarībā no šīs direktīvas interpretācijas var ietekmēt gan CH piemēroto drošības līdzekli, gan lēmumu par viņa kriminālatbildību un līdz ar to – viņa paturēšanu apcietinājumā.
- 45 Šādos apstākļos Tiesas pirmā palāta pēc tiesneša referenta priekšlikuma, uzklusījusi ģenerāladvokātu, 2024. gada 25. janvārī nolēma apmierināt iesniedzējtiesas pieteikumu par steidzamības tiesvedības piemērošanu šim lūgumam sniegt prejudiciālu nolēmumu.

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par ceturto jautājumu

- 46 Ar ceturto jautājumu, kas jāizskata vispirms, iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Direktīvas 2013/48 3. panta 6. punkta b) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka gadījumā, ja šī tiesību norma nav transponēta valsts tiesību sistēmā, attiecīgās dalībvalsts policijas iestādes var atsaukties uz minēto tiesību normu attiecībā uz aizdomās turēto vai apsūdzēto, lai atkāptos no šajā direktīvā paredzēto tiesību uz advokāta palīdzību piemērošanas.
- 47 Lai sniegtu atbildi uz šo jautājumu, jāatgādina, ka Direktīvas 2013/48 3. panta 1. punktā ir noteikts pamatprincips, saskaņā ar kuru aizdomās turētajiem un apsūdzētajiem ir tiesības uz advokāta palīdzību tādā laikā un veidā, lai tie varētu praktiski un efektīvi īstenot savas tiesības uz aizstāvību (spriedums, 2022. gada 15. septembris, DD (Liecnieka atkārtota nopratināšana), C-347/21, EU:C:2022:692, 40. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 48 Šis princips ir konkretizēts šīs direktīvas 3. panta 2. punktā, atbilstoši kuram aizdomās turētie un apsūdzētie var saņemt advokāta palīdzību bez nepamatotas kavēšanās un katrā ziņā viņi var saņemt advokāta palīdzību no jebkura agrākā konkrētā brīža četros gadījumos, kas minēti šīs normas a)–d) apakšpunktā. Turklāt minētās direktīvas 3. panta 3. punkta a)–c) apakšpunktā ir precizēti elementi, ko ietver tiesības uz advokāta palīdzību.
- 49 Pagaidu atkāpes, ko dalībvalstis var paredzēt attiecībā uz tiesībām uz advokāta palīdzību, ir izsmeltoši uzskaitītas Direktīvas 2013/48 3. panta 5. un 6. punktā (spriedums, 2020. gada 12. marts, VW (Tiesības uz advokāta palīdzību neierašanās gadījumā), C-659/18, EU:C:2020:201, 42. punkts).
- 50 Tādējādi atbilstoši šīs direktīvas 3. panta 6. punkta b) apakšpunktam, uz ko atsaucas iesniedzējtiesa, dalībvalstis var uz laiku atkāpties no 3. punktā paredzēto tiesību piemērošanas, ciktāl tas ir pamatoti, ņemot vērā lietas konkrētos apstākļus, “ja ir absolūti nepieciešama izmeklēšanas iestāžu tūlītēja rīcība, lai novērstu ievērojama apdraudējuma nodarīšanu kriminālprocesam”.
- 51 Attiecībā uz jautājumu, vai, tā kā Direktīvas 2013/48 3. panta 6. punkta b) apakšpunkts nav transponēts valsts tiesību sistēmā, attiecīgās dalībvalsts policijas iestādes var atsaukties uz šo tiesību normu attiecībā uz aizdomās turēto vai apsūdzēto personu, saskaņā ar pastāvīgo judikatūru visos gadījumos, kad direktīvas noteikumi pēc to satura ir beznosacījuma un pietiekami precīzi, privātpersonām ir tiesības uz tiem atsaukties valsts tiesās pret dalībvalsti, ja tā vai nu noteiktajā termiņā nav transponējusi direktīvu valsts tiesībās, vai arī tā to ir transponējusi nepareizi (spriedums, 2023. gada 20. aprīlis, *Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato* (Džinozas pašvaldība), C-348/22, EU:C:2023:301, 62. punkts un tajā minētā judikatūra). Turpretī direktīva pati par sevi nevar radīt pienākumus privātpersonai, un tātad uz to nevar atsaukties, vēršoties pret šādu personu (spriedums, 2005. gada 3. maijs, *Berlusconi u.c.*, C-387/02, C-391/02 un C-403/02, EU:C:2005:270, 73. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 52 Šajā gadījumā pietiek konstatēt, ka Direktīvas 2013/48 3. panta 6. punkta b) apakšpunktā nav noteiktas tiesības, uz kurām privātpersona var atsaukties attiecībā pret dalībvalsti, bet gan dalībvalstīm ir atļauts ārkārtas apstākļos paredzēt atkāpi no tiesību uz advokāta palīdzību

piemērošanas. Tādējādi atbilstoši šī sprieduma 51. punktā atgādinātajai judikatūru valsts iestāde šīs tiesību normas netransponēšanas gadījumā nevar uz to atsaukties attiecībā uz aizdomās turēto vai apsūdzēto.

53 Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, uz ceturto jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 2013/48 3. panta 6. punkta b) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka, ja šī tiesību norma nav transponēta valsts tiesību sistēmā, attiecīgās dalībvalsts policijas iestādes nevar atsaukties uz minēto tiesību normu attiecībā uz aizdomās turēto vai apsūdzēto, lai atkāptos no šajā direktīvā skaidri, precīzi un bez nosacījumiem paredzēto tiesību uz advokāta palīdzību piemērošanas.

Par piekto jautājumu

54 Ar piekto jautājumu, kas jāizskata kā otrais, iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai Direktīvas 2013/48 9. panta 1. punkts, lasot to kopsakarā ar šīs direktīvas 39. apsvērumu, ir jāinterpretē tādējādi, ka ar šo tiesību normu izvirzītās prasības attiecībā uz atteikšanos no tiesībām uz advokāta palīdzību ir izpildītas, ja aizdomās turētais analfabēts, kuram nav izskaidrotas iespējamās šīs atteikšanās sekas un kurš apgalvo, ka nav bijis informēts par aizturēšanas brīdī parakstītā dokumenta saturu, ir rakstveidā atteicies no šīm tiesībām.

55 Direktīvas 2013/48 9. panta 1. punktā atteikumam no tiesībām uz advokāta palīdzību kriminālprocesā ir paredzēti divi nosacījumi.

56 Tādējādi atbilstoši šim 9. panta 1. punkta a) apakšpunktam aizdomās turētajam vai apsūdzētajam ir jābūt informētam par tiesību uz advokāta palīdzību saturu un atteikšanās no šīm tiesībām iespējamajām sekām, precizējot, ka šai informācijai, ko var sniegt mutiski vai rakstveidā, ir jābūt skaidrai un pietiekamai, kā arī vienkāršā un saprotamā valodā. Turklāt saskaņā ar minētā 9. panta 1. punkta b) apakšpunktu atteikšanās ir jāformulē brīvprātīgi un nepārprotami.

57 Direktīvas 2013/48 39. apsvērumā šajā ziņā ir precizēts, ka, sniedzot attiecīgo informāciju, ir jāņem vērā attiecīgo aizdomās turēto vai apsūdzēto apstākļi, tostarp viņu vecums, kā arī garīgais un fiziskais stāvoklis. Tādējādi, pieprasot ņemt vērā šos attiecīgos nosacījumus, šīs direktīvas mērķis ir nodrošināt, lai lēmums atteikties no tiesībām uz advokāta palīdzību tiktu pieņemts, pilnībā pārzinot faktus.

58 Šajā kontekstā Direktīvas 2013/48 13. pantā ir paredzēts, ka, piemērojot šo direktīvu, ir jāņem vērā neaizsargātu aizdomās turētu vai apsūdzētu personu īpašās vajadzības, un tās 51. apsvērumā šajā ziņā ir atsauce uz “aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem, kas ir potenciāli sliktākā situācijā” un uz “jebkādu potenciālu neaizsargātību, kas ietekmē to spēju īstenot tiesības uz advokāta palīdzību”.

59 Šajā gadījumā, pirmkārt, iesniedzējtiesa norāda, ka apsūdzētais pamatlietā aplūkotajā kriminālprocesā ir analfabēts.

60 Kā rakstveida apsvērumos ir norādījusi Eiropas Komisija, tāds aizdomās turētais vai apsūdzētais kā apsūdzētais pamatlietā sava analfabētisma dēļ ir jāuzskata par neaizsargātu personu Direktīvas 2013/48 13. panta izpratnē.

- 61 Tomēr ne šīs direktīvas 9. panta 1. punkts, ne tās 13. pants neļauj secināt, ka apstākļi, ka aizdomās turētais vai apsūdzētais ir analfabēts, pats par sevi izslēdz šīs personas spēju likumīgi atzīt, ka tā atsakās no tiesībām uz advokāta palīdzību. Savukārt šis apstākļi ir pienācīgi jāņem vērā šādas atteikšanās gadījumā.
- 62 Otrkārt, iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai ir nozīme tam, ka tad, kad apsūdzētais atteicās no tiesībām uz advokāta palīdzību, šādas atteikšanās iespējamās sekas viņam netika darītas zināmas.
- 63 Šajā ziņā pietiek norādīt: kā ir atgādināts šī sprieduma 56. punktā, Direktīvas 2013/48 9. panta 1. punkta a) apakšpunktā ir skaidra prasība, lai aizdomās turētais vai apsūdzētais būtu saņēmis informāciju par atteikšanās no tiesībām uz advokāta palīdzību iespējamajām sekām.
- 64 Tālab, ja izrādītos, ka tāds apsūdzētais kā apsūdzētais pamatlietā aplūkotajā kriminālprocesā, paziņojot par atteikšanos no savām tiesībām uz advokāta palīdzību, vienkāršā un saprotamā valodā, ņemot vērā viņa neaizsargātās personas statusu, nav saņēmis skaidru un pietiekamu informāciju par šo tiesību saturu un atteikšanās no tām iespējamajām sekām – un tas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai –, šī atteikšanās nevar tikt uzskatīta par Direktīvas 2013/48 9. panta 1. punktā noteiktajām prasībām atbilstošu.
- 65 Treškārt, iesniedzējtiesa uzsver apstākļi, ka šajā gadījumā apsūdzētais pamatlietā aplūkotajā kriminālprocesā apgalvo, ka viņš nebija informēts par aizturēšanas brīdī parakstītā dokumenta saturu.
- 66 Tā kā šis aspekts attiecas uz atteikšanās protokolēšanu, ir jānorāda, ka Direktīvas 2013/48 9. panta 2. punktā, lasot to kopā ar tās 40. apsvērumu, ir paredzēts, ka paziņojumu par atteikšanos, ko var sniegt rakstiski vai mutiski, un apstākļus, kādos tas izteikts, fiksē saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts tiesību aktos paredzēto protokolēšanas procedūru.
- 67 Lai gan šajā 9. panta 2. punktā ir atsauce uz valsts procesuālajām tiesībām attiecībā uz veidu, kādā protokolē atteikšanos no tiesībām uz advokāta palīdzību, šajā tiesību normā minētajai dokumentācijai tomēr noteikti ir jābūt tādai, kas ļautu pārbaudīt minētā 9. panta 1. punktā noteikto prasību ievērošanu.
- 68 Iesniedzējtiesa precizē, ka saskaņā ar valsts tiesībām paziņojumā par atteikšanos ir ietverta prasība, ka gadījumā, ja aizturētās personas ir analfabēti vai nespēj pašas aizpildīt šo paziņojumu, to izpilda darbinieks, un gribas izteikumi ir jāsniedz pašai personai liecinieka klātbūtnē, kas ar savu parakstu apliecina to patiesumu. Taču šajā gadījumā policijas iestādes un liecinieka parakstu neesot bijis.
- 69 Šajā ziņā, ja tiktu apstiprināts, ka – un tas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai – apsūdzētā atteikšanās no tiesībām uz advokāta palīdzību pamatlietā aplūkotajā kriminālprocesā ir tikusi protokolēta, neievērojot valsts procesuālās tiesības, apstākļi, ka apsūdzētais ir parakstījis dokumentu, kas apliecina viņa apgalvoto atteikšanos no tiesībām uz advokāta palīdzību, pats par sevi nepierāda, ka viņš no šīm tiesībām būtu atteicies, pilnībā ievērojot Direktīvas 2013/48 9. panta 1. punktā paredzētās prasības.
- 70 Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, uz piekto jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 2013/48 9. panta 1. un 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka paziņojums par atteikšanos no tiesībām uz advokāta palīdzību, ko veicis aizdomās turētais analfabēts, nevar tikt uzskatīts par atbilstošu šajā 9. panta 1. punktā noteiktajām prasībām, ja šis aizdomās turētais, pienācīgi ņemot

vērā viņa īpašo situāciju, nav ticis informēts par šādas atteikšanās iespējamām sekām un ja šī atteikšanās nav tikusi protokolēta saskaņā ar valsts procesuālajām tiesībām tādā veidā, kas ļauj pārbaudīt minēto prasību ievērošanu.

Par sesto jautājumu

- 71 Ar sesto jautājumu, kas ir jāizskata kā trešais, iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai Direktīvas 2013/48 9. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka pēc tam, kad aizdomās turētais ir atteicies no savām tiesībām uz advokāta palīdzību, policijas iestādēm ir pienākums informēt šo aizdomās turēto tieši pirms jebkuras turpmākas izmeklēšanas darbības ar viņa piedalīšanos par viņa tiesībām uz advokāta palīdzību un par atteikšanās no šīm tiesībām iespējamajām sekām.
- 72 Vispirms jāatgādina, ka atbilstoši Tiesas pastāvīgai judikatūrai, interpretējot Savienības tiesību normu, ir jāņem vērā ne tikai tās teksts, bet arī tās konteksts un šo normu ietverošā tiesiskā regulējuma mērķi (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2021. gada 2. decembris, *Vodafone Kabel Deutschland*, C-484/20, EU:C:2021:975, 19. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 73 Šajā ziņā, pirmkārt, Direktīvas 2013/48 9. panta 3. punktā ir paredzēts, ka dalībvalstis nodrošina, ka aizdomās turētie vai apsūdzētie atteikšanos var vēlāk jebkurā kriminālprocesa brīdī atsaukt un ka viņi ir informēti par minēto iespēju.
- 74 No šī 9. panta 3. punkta formulējuma var secināt, ka atteikšanās no tiesībām uz advokāta palīdzību atbilstoši Direktīvā 2013/48 noteiktajām prasībām ir spēkā līdz tās atsaukšanai un nav nepieciešams to atkārtot attiecībā uz katru turpmāko izmeklēšanas darbību.
- 75 Tomēr, tā kā Direktīvas 2013/48 9. panta 3. punktā ir prasīts, lai aizdomās turētie vai apsūdzētās personas tiktu informēti par iespēju atsaukt atteikšanos vēlāk jebkurā kriminālprocesa brīdī, šajā tiesību normā nav precizēts, vai šī prasība ir izpildīta, ja attiecīgā persona par šo iespēju ir tikusi informēta tikai vienreiz, vai arī, gluži pretēji, šī informācija ir jāsniedz turpmākā nākamā šī procesa brīdī vai pat pirms jebkādas turpmākas izmeklēšanas darbības.
- 76 Otrkārt, attiecībā uz kontekstu ir jāņem vērā Direktīvas 2013/48 13. pants, kurā, kā atgādināts šī sprieduma 58. punktā, ir prasīts, lai, piemērojot šo direktīvu, tiktu ņemtas vērā neaizsargāto aizdomās turēto vai apsūdzēto personu īpašās vajadzības. Kā rakstveida apsvērumos norāda Komisija, kriminālprocesa noteikumu sarežģītība un it īpaši pierādījumu vākšanas un izmantošanas kārtība ierobežo neaizsargātās aizdomās turētās vai apsūdzētās personas spēju tās pilnībā izprast un/vai savlaicīgi un atbilstoši reaģēt.
- 77 Treškārt, ir jāņem vērā Direktīvas 2013/48 mērķis veicināt Hartas 47. panta otrajā daļā nostiprinātās tiesības saņemt konsultāciju, aizstāvību un pārstāvību, kā arī tās 48. panta 2. punktā nostiprinātās tiesības uz aizstāvību (spriedums, 2020. gada 12. marts, VW (Tiesības uz advokāta palīdzību neierašanās gadījumā), C-659/18, EU:C:2020:201, 44. punkts).
- 78 Ņemot vērā šos apsvērumus, Direktīvas 2013/48 9. panta 3. punktā paredzētā informēšanas prasība nozīmē, ka katrā ziņā, ja persona, ko uzklaušījušas policijas iestādes vai cita tiesībaizsardzības vai tiesu iestāde, atrodas neaizsargātā situācijā, šīm iestādēm ir jāatgādina šai personai par iespēju atsaukt savu paziņojumu par atteikšanos no tās tiesībām uz advokāta palīdzību, pirms tiek veikta jebkāda izmeklēšana, kuras laikā, ņemot vērā šīs izmeklēšanas darbības intensitāti un svarīgumu, advokāta nepiedalīšanās var īpaši kaitēt attiecīgās personas

interesēm un tiesībām, piemēram, nopratināšana, uzrādīšana atpazīšanai, konfrontācija vai nozieguma vietas rekonstrukcija, kas attiecīgi paredzētas šīs direktīvas 3. panta 3. punkta b) un c) apakšpunktā.

- 79 Šo interpretāciju apstiprina Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2012/13/ES (2012. gada 22. maijs) par tiesībām uz informāciju kriminālprocesā (OV 2012, L 142, 1. lpp.) 20. apsvērumus, kurā ir precizēts, ka, “kad informācija par konkrētām tiesībām ir sniegta, kompetentajām iestādēm vairs nevajadzētu būt pienākumam to atkārtot, ja vien to neprasa specifiski lietas apstākļi [..]”.
- 80 Nemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, uz sesto jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 2013/48 9. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka gadījumā, ja neaizsargāta persona atsakās no tiesībām uz advokāta palīdzību šīs direktīvas 13. panta izpratnē, šī persona ir jāinformē par iespēju atsaukt šo atteikšanos pirms jebkādas turpmākas izmeklēšanas darbības, kuras laikā, ņemot vērā šīs izmeklēšanas darbības intensitāti un svarīgumu, advokāta nepiedalīšanās var īpaši kaitēt minētās personas interesēm un tiesībām.

Pirmais, otrais un trešais jautājums

- 81 Ar pirmo, otro un trešo jautājumu, kuri ir jāizskata kopā, iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai Direktīvas 2013/48 12. panta 2. punkts, lasot to kopsakarā ar Hartas 47. panta pirmo un otro daļu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tam ir pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums un judikatūra, saskaņā ar kuru tiesai, kas pārbauda apsūdzētā iesaistīšanos noziedzīgā nodarījumā, lai noteiktu šim apsūdzētajam piemērojamā drošības līdzekļa atbilstību, brīdī, kad tiek pieņemts lēmums par minētā apsūdzētā paturēšanu apcietinājumā, ir liegta iespēja izvērtēt, vai pierādījumi ir iegūti, neievērojot šīs direktīvas prasības, un vajadzības gadījumā noraidīt šādus pierādījumus.

Par pieņemamību

- 82 Saistībā ar šo jautājumu pieņemamību jāatgādina, ka vienīgi valsts tiesa, kura izskata strīdu pamatlietā, var novērtēt prejudiciālā nolēmuma nepieciešamību un Tiesai uzdoto jautājumu, uz kuriem ir attiecināma nozīmīguma prezumpcija, nozīmīgumu. Tātad, ja uzdotais jautājums attiecas uz Savienības tiesību normas interpretāciju vai spēkā esamību, Tiesai principā ir jāpieņem nolēmums, ja vien nav acīmredzams, ka lūgtajai interpretācijai nav nekādas saistības ar pamatlietas faktiskajiem apstākļiem vai tās priekšmetu, ja problēma ir hipotētiska vai ja Tiesai nav zināmi faktiskie vai juridiskie apstākļi, kas nepieciešami, lai sniegtu lietderīgu atbildi uz šo jautājumu (spriedums, 2024. gada 22. februāris, *Unedic*, C-125/23, EU:C:2024:163, 35. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 83 Šajā gadījumā iesniedzējtiesā tiek izskatīts kriminālprocess pret CH, kurš pašlaik atrodas apcietinājumā. Nav strīda par to, ka šīs tiesas kompetencē ir lemt par CH piemēroto drošības līdzekli un ka tā uzskata, ka šis līdzeklis tai ir jāpārbauda gan pirmstiesas sēdē, gan minētā kriminālprocesa pašreizējā stadijā.
- 84 Šādos apstākļos ar pirmo, otro un trešo jautājumu lūgtajai Direktīvas 2013/48 interpretācijai ir saikne ar pamatlietu un tā nevar tikt uzskatīta par hipotētisku.
- 85 No tā izriet, ka pirmais, otrais un trešais jautājums ir pieņemams.

Par lietas būtību

- 86 Saskaņā ar pašreiz spēkā esošajām Savienības tiesībām principā vienīgi valsts tiesībās ir jāparedz noteikumi par informācijas un pierādījumu, kas iegūti, pārkāpjot Savienības tiesības, pieļaujāmību un izvērtēšanu kriminālprocesā (spriedums, 2024. gada 30. aprīlis, M.N. (*EncroChat*), C-670/22, EU:C:2024:372, 128. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 87 Turklāt, ja attiecīgajā jomā nav Savienības noteikumu, katras dalībvalsts tiesību sistēmā saskaņā ar to procesuālās autonomijas principu jānosaka tiesvedības procesuālie noteikumi, kam jānodrošina to tiesību aizsardzība, kuras attiecīgajām personām piešķirtas Savienības tiesībās, tomēr ar nosacījumu, ka šie noteikumi nedrīkst būt mazāk labvēlīgi par tiem, kas attiecas uz līdzīgām iekšēja rakstura prasībām (līdzvērtības princips), un tie nedrīkst padarīt praktiski neiespējamu vai pārmērīgi grūtu to tiesību īstenošanu, kuras piešķirtas Savienības tiesību sistēmā (efektivitātes princips) (spriedums, 2024. gada 30. aprīlis, M.N. (*EncroChat*), C-670/22, EU:C:2024:372, 129. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 88 Tomēr saistībā ar prasībām, kas izriet no efektivitātes principa, Tiesa jau ir spriedusi, ka nepieciešamība izslēgt informāciju un pierādījumus, kas iegūti, neievērojot Savienības tiesību prasības, ir jāizvērtē, tostarp ņemot vērā, kā šādas informācijas un pierādījumu pieņemamība apdraud sacīkstes principa ievērošanu un līdz ar to – tiesības uz lietas taisnīgu izskatīšanu (spriedums, 2021. gada 2. marts, *Prokuratuur* (Piekļuves elektronisko komunikāciju datiem nosacījumi), C-746/18, EU:C:2021:152, 44. punkts).
- 89 Turklāt Direktīvas 2013/48 12. panta 2. punktā, lasot to kopsakarā ar tās 50. apsvērumu, ir skaidri noteikts, ka, neskarot valstu noteikumus un sistēmas attiecībā uz pierādījumu pieņemamību, dalībvalstis nodrošina, ka kriminālprocesā, izvērtējot liecības, ko snieguši aizdomās turētie vai apsūdzētie, vai pierādījumus, kas iegūti, pārkāpjot to tiesības uz advokātu, tiek ievērotas tiesības uz aizstāvību un procesa taisnīgums.
- 90 Šajā ziņā jānorāda, ka, pirmkārt, saskaņā ar Direktīvas 2013/48 2. panta 4. punkta pēdējo daļu tā ir pilnībā piemērojama, ja aizdomās turētajai vai apsūdzētajai personai ir atņemta brīvība jebkurā kriminālprocesa stadijā. Tātad šis direktīvas 12. panta 2. punkts ir piemērojams brīdī, kad tiesai ir jālemj par apsūdzētā drošības līdzekli.
- 91 Otrkārt, kā norādīts Direktīvas 2013/48 52. un 53. apsvērumā, tās 12. panta 2. punkts ir jāinterpretē, ņemot vērā Hartu, it īpaši tiesības uz brīvību un drošību, tiesības uz konsultāciju, aizstāvību un pārstāvību, kā arī tiesības uz aizstāvību un lietas taisnīgu izskatīšanu, kas garantētas attiecīgi Hartas 6. pantā, 47. panta otrajā daļā un 48. panta 2. punktā, kā arī ņemot vērā atbilstošās tiesības, kas it īpaši ir garantētas Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas, kas parakstīta Romā 1950. gada 4. novembrī, 6. pantā (pēc analogijas skat. spriedumu, 2022. gada 1. augusts, TL (Tulkojuma neesamība un mutiska tulka nepiedalīšanās), C-242/22 PPU, EU:C:2022:611, 40. punkts).
- 92 No tā izriet, pirmām kārtām, ka Direktīvas 2013/48 12. panta 2. punktā ir ietverta prasība, ka tiesai, kura izskata jautājumu par apsūdzētā drošības līdzekļa atbilstību, ir jāspēj, lemjot par šī apsūdzētā paturēšanu apcietinājumā, izvērtēt, vai pierādījumi ir iegūti, neievērojot šīs direktīvas prasības.
- 93 Šajā gadījumā iesniedzējtiesa norāda, ka tiesai, kura izskata drošības līdzekli, principā ir iespēja pārbaudīt no Direktīvas 2013/48 izrietošo tiesību ievērošanu, taču saskaņā ar valsts judikatūru tiek liegta iespēja izvērtēt, vai pierādījumi ir iegūti, neievērojot šīs direktīvas prasības.

- 94 Ņemot vērā šī sprieduma 92. punktā norādīto, šāda valsts judikatūra ir pretrunā Direktīvas 2013/48 12. panta 2. punktam.
- 95 Otrām kārtām, attiecībā uz secinājumiem, kas attiecīgajai tiesai, izvērtējot apsūdzētā drošības pasākumu, jāizdara no apstākļa, ka pierādījumi ir iegūti, neievērojot Direktīvas 2013/48 prasības, ir jānorāda, ka, pirmkārt, šajā direktīvā nav atrodams tiesas pienākums automātiski noraidīt visus šos pierādījumus.
- 96 Otrkārt, atbilstoši Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrai, kas, kā uzsvērts Direktīvas 2013/48 50. un 53. apsvērumā, ir jāņem vērā, ja tiek konstatēts procesuālo noteikumu pārkāpums, valsts tiesām ir jāizvērtē, vai šis pārkāpums ir novērsts turpmākajā procesa gaitā (ECT spriedums, 2020. gada 28. janvāris, *Mehmet Zeki Çelebi* pret Turciju, CE:ECHR:2020:0128JUD002758207, 51. punkts).
- 97 Tādējādi gadījumā, ja pierādījumi būtu iegūti, neievērojot šīs direktīvas prasības, ir jānosaka, vai, neraugoties uz šo nepilnību, brīdī, kad tiesa, kas izskata lietu, pieņem nolēmumu, kriminālprocess kopumā var tikt uzskatīts par taisnīgu, ņemot vērā vairākus faktorus, tostarp to, vai bez advokāta klātbūtnes iegūtie izteikumi ir neatņemama vai būtiska apsūdzējo pierādījumu daļa, kā arī citu lietas materiālos ietvertu pierādījumu spēku (pēc analogijas skat. ECT spriedumu, 2016. gada 13. septembris, *Ibrahim* u.c. pret Apvienoto Karalisti, CE:ECHR:2016:0913JUD005054108, 273. un 274. punkts).
- 98 Katrā ziņā pienākums, kas izriet no Direktīvas 2013/48 12. panta 2. punkta, nodrošināt tiesību uz aizstāvību ievērošanu un procesa taisnīgumu, izvērtējot pierādījumus, kas iegūti, pārkāpjot tiesības uz advokātu, nozīmē, ka pierādījumi, par kuriem nevar efektīvi izteikties, kriminālprocesā nav jāņem vērā (attiecībā uz Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2014/41/ES (2014. gada 3. aprīlis) par Eiropas izmeklēšanas rīkojumu krimināllietās (OV 2014, L 130, 1. lpp.) 14. panta 7. punktu skat. pēc analogijas spriedumu, 2024. gada 30. aprīlis, M.N. (*EncroChat*), C-670/22, EU:C:2024:372, 130. punkts).
- 99 Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, uz pirmo, otro un trešo jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 2013/48 12. panta 2. punkts, to lasot kopsakarā ar Hartas 47. panta pirmo un otro daļu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tam ir pretrunā tāda valsts judikatūra, saskaņā ar kuru tiesai, kas pārbauda apsūdzētā iesaistīšanos noziedzīgā nodarījumā, lai noteiktu šim apsūdzētajam piemērojamā drošības līdzekļa atbilstību, brīdī, kad tiek pieņemts lēmums par minētā apsūdzētā paturēšanu apcietinājumā, ir liegta iespēja izvērtēt, vai pierādījumi ir iegūti, neievērojot šīs direktīvas prasības, un vajadzības gadījumā noraidīt šādus pierādījumus.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 100 Attiecībā uz pamatlīetas pusēm šī tiesvedība izriet no tiesvedības, kas notiek iesniedzējtiesā, tāpēc tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (pirmā palāta) nospriež:

- 1) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2013/48/ES (2013. gada 22. oktobris) par tiesībām uz advokāta palīdzību kriminālprocesā un Eiropas apcietināšanas ordera procesā, par tiesībām uz to, ka pēc brīvības atņemšanas informē trešo personu, un par tiesībām, kamēr atņemta brīvība, sazināties ar trešām personām un konsulārajām iestādēm, 3. panta 6. punkta b) apakšpunkts

ir jāinterpretē tādējādi, ka,

ja šī tiesību norma nav transponēta valsts tiesību sistēmā, attiecīgās dalībvalsts policijas iestādes nevar atsaukties uz minēto tiesību normu attiecībā uz aizdomās turēto vai apsūdzēto, lai atkāptos no šajā direktīvā skaidri, precīzi un bez nosacījumiem paredzēto tiesību uz advokāta palīdzību piemērošanas.

- 2) Direktīvas 2013/48 9. panta 1. un 2. punkts

ir jāinterpretē tādējādi, ka

paziņojums par atteikšanos no tiesībām uz advokāta palīdzību, ko veicis aizdomās turētais analfabēts, nevar tikt uzskatīts par atbilstošu šajā 9. panta 1. punktā noteiktajām prasībām, ja šis aizdomās turētais, pienācīgi ņemot vērā viņa īpašo situāciju, nav ticis informēts par šādas atteikšanās iespējamām sekām un ja šī atteikšanās nav tikusi protokolēta saskaņā ar valsts procesuālajām tiesībām tādā veidā, kas ļauj pārbaudīt minēto prasību ievērošanu.

- 3) Direktīvas 2013/48 9. panta 3. punkts

ir jāinterpretē tādējādi, ka

gadījumā, ja neaizsargāta persona atsakās no tiesībām uz advokāta palīdzību šīs direktīvas 13. panta izpratnē, šī persona ir jāinformē par iespēju atsaukt šo atteikšanos pirms jebkādas turpmākas izmeklēšanas darbības, kuras laikā, ņemot vērā šīs izmeklēšanas darbības intensitāti un svarīgumu, advokāta nepiedalīšanās var īpaši kaitēt minētās personas interesēm un tiesībām.

- 4) Direktīvas 2013/48 12. panta 2. punkts, to lasot kopsakarā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. panta pirmo un otro daļu,

ir jāinterpretē tādējādi, ka

tam ir pretrunā tāda valsts judikatūra, saskaņā ar kuru tiesai, kas pārbauda apsūdzētā iesaistīšanos noziedzīgā nodarījumā, lai noteiktu šim apsūdzētajam piemērojamā drošības līdzekļa atbilstību, brīdī, kad tiek pieņemts lēmums par minētā apsūdzētā paturēšanu apcietinājumā, ir liegta iespēja izvērtēt, vai pierādījumi ir iegūti, neievērojot šīs direktīvas prasības, un vajadzības gadījumā noraidīt šādus pierādījumus.

[Paraksti]